

A. XOJASOV, X. N O M O Z O V,
G. SODIQOVA

**YER KADASTRI VA
TUPROQ BONITIROVKASI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ VA SUV XO'JALIGI
VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVYERSITETI

A. XOJASOV, X. NOMOZOV, G. SODIQOVA

**YER KADASTRI VA TUPROQ
BONITIROVKASI
FANIDAN AMALIY MASHG'ULOTLAR
O QDV QO'LLANMA**

TOSHKENT - 2013

0'0'K: 361.4

Mazkur o'quv qo'llanma "Yer kadastr va tuproq bonitirovkasi" fani dasturiga muvofiq tuzilgan. O'quv qo'llanma davlat kadastr tizimini yuritishda tuproqning sifati, unumdorlik darajasi, uning o'ziga mansub tabiiy iqtisodiy mintaqada joylashganligi bo'yicha ilmiy asoslangan ma'lumotlar keltirilgan. Qo'llanmada tuproqni bonitirovkalash uslublari, ishlami davrlari, ya'ni tayyorgarlik, dala ishlari, kameral - tahlil ishlari mazmuni yoritilgan.

Ushbu o'quv qo'llanma universitetning agrokimyo va agrotuproqshunoslik, tuproq bonitirovkasi yo'nalishlari uchun yozilgan bo'lib, undan yer tuzuvchilar, agroiqtisodchilar, agronomlar, qishloq xo'jalik xodimlari hamda qishloq xo'jalik kollejlari talabalari foydalanishlari mumkin.

Mas'ul muharrir: Ortiqboy Xudoyberdiyev

Taqrizchilar:

I.Turapov - TDAU agrokimyo va tuproqshunoslik kafedrasida professori, q/x.f.d
A. Axmedov - Tuproqshunoslik va agrokimyo ilmiy tadqiqot davlat instituti
Tuproq meliorastiyasi va genezisi bo'limi mudiri, q/x.f.n

O'quv qo'llanma Toshkent davlat agrar universiteti o'quv uslubiy kengashi (30.04.2012) ning 5-sonli va Toshkent davlat agrar universiteti Nukusfiliali ilmiy kengashi (09.11.2012) ning 3-sonli yig'ilish qarorlariga asosan chop etishga ruxsat etildi.

© A. Xojasov va boshq. Yer kadastr va tuproq bonitirovkasi fanidan amaliy mashg'ulotlar. O'quv qo'llanma. Toshkent-2013. 160b.

KIRISH

Tabiiy resurslar ichida yer ayniqsa katta ahamiyatga egadir. Berilgan ma'lumotlarga qaraganda O'zbekiston Respublikasining umumiy yer maydoni 44890,1 ming. ga ni tashkil etadi. Ushbu maydonning 90 foiziga yaqini davlat tomonidan egalik qilish yoki foydalanish maqsadlarida turli korxonalar, muassasalar va tashkilotlarga birlashtirilgan. Yer resurslari respublikaning milliy boyligidir.

Yer - turli fan sohalarida turlicha ma'noga ega. Masalan: *astronomiyada* «Yer» - Quyosh atrofida aylanuvchi va uning tizimida uchinchi bo'lgan sayyora; *geografiyada* «yer» - mazkur sayyora quruqlik qismi; *qishloq xojaligida* «yer» - sayyoramizning quruqlik qismining eng yuqori tuproqlarni qamrab oluvchi atrof tabiiy muhitning alohida bir qismi yoki komponenti; *yurisprudensiyada* «yer» - tasarruf qilish, egallash va foydalanish predmeti hamda ijtimoiy munosabatlarning mustaqil ob'ekti sifatida qaraladigan sayyoramiz quruqlik qismining eng yuqori qatlami; *texnik sohasida* «yer» - ma'lum bir turdagi xalq xojaligi ob'ektlarini qurish yoki joylashtirish uchun mo'ljallangan zamin hisoblanadi.

Ishlab chiqarishning har qanday vositalaridan to'g'ri va samarali foydalanish ko'p jihatdan uning eng muhim xususiyatlari qanchalik chuqur va har tomonlama o'rganilganiga bog'liq, bu eng avvalo, yerga tegishli bo'lib, undan oqilona foydalanish ilmiy asoslangan tadbirlar majmuini ishlab chiqarishga izchillik bilan yondoshish va amalda to'plangan tajribaga rioya qilgan holda tashkil etilishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasining 1998 yil 29 apreldagi «Yer kodeksi»; «Fermer xo'jaligi to'g'risida»gi, «Dehqon xo'jaligi to'g'risida»gi 1993 yil 6 maydagi «Yer solig'i to'g'risida»gi, 1998 yil avgustidagi «Davlat yer kadastrini to'g'risida»gi qonunlar; Vazirlar Mahkamasining 1996 yil 17 iyulidagi «O'zbekiston Respublikasida Davlat kadastrining Yagona tizimini yaratish va yuritish tartibi to'g'risida»gi va boshqa xujjatlar yer kadastriga boigan munosabatni tubdan o'zgartirib yubordi. Natijada yerga egalik qilish va yerdan foydalanishda yangi shakllar vujudga keldi.

Yerni har tomonlama yaxshilash, uning unumdorligini, iqtisodiy samaradarligini doimo oshirib borish - bu qaytayotgan umuminsoniy qadriyatlar, qishloq xo'jalikni yuritishning ilmiy tizimi asoslari va yerdan yuqori mahsuldorlik bilan foydalanishdir. Yerdan to'g'ri foydalanish, /amort va makonda har xil o'simlik turlarining ilmiy asoslangan ketma- ketligi, tuproqqa ekologik «toza» ishlov berish usullari, o'g'itlash, qulay agrotexnika muddatlarini kasallik va zararkunandalardan himoya qilish,

tuproq erosiya-siga qarshi kurash kabi muayyan elementlar aniq qonunchilik yo'li bilan boshqarishni talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasi «Yer kodeksi»ning 15-moddasiga muvofiq, davlat yer kadastri yerlarining tabiiy, xo'jalik va hududiy tartibi to'g'risidagi, ulaming toifalari, sifat ko'rsatkichlari va qiymati to'g'risidagi, yer uchastkalarining joylashgan o'mi va oMchamlari to'g'risidagi, ularni yer uchastkalari mulkdorlariga, yer egalari-ga va yerdan foydalanuvchilarga taqsimlash to'g'risidagi zarur, ishonchli ma'lumotlar va xujjatlar tiziinidan iborat. Davlat yer kadastri yer munosabatlarini taitibga solish, yerdan oqilona foydalanish va uni muhofaza qilishni, yer tuzish ishlarini tashkil etish, yer tuzish, yer uchun to'lanadigan haq miqdorlarini asoslash, xo'jalik faoliyatiga baho berish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasini, mahalliy davlat hokimiyati organlarini, posyolka, qishloq va ovullar, o'zini-o'zi boshqarish organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslami yer to'g'risidagi ma'lumotlar bilan ta'minlashga mo'ljallangandir. Davlat yer kadastri muhim xalq xo'jaligi ahamiyatiga ega. Uning ma'lumotlaridan turli masalalami hal qilishda, jumladan, yer solig'i, yer maydonlariga ijara haqi miqdorlarida belgilashda, qishloq xo'jalik ekinlari hosildorligini rejalashtirishda, yer tuzishda, yerdan foydalanish bilan bog'liq boMgan barcha masalalami hal qilishda foydalaniladi.

Yer kadastri firanstuz tilida «cadastre» - reestr, ya'ni ro'yxat degan ma'noni bildiradi, - yeming tabiiy xo'jalik va huquqiy holati haqidagi zarur ma'lumotlar yig'indisi tushuniladi. Yer kadastri quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: yerga egalik qilish va yerdan foydalanishni ro'yxatdan o'tkazish, yerlaming miqdoriy hisobi, yerlaming sifat bahosi - bonitirovkasi, yerlami iqtisodiy baholash. Tuproqlami har tomonlama yaxshilash, uning unumdorligini va iqtisodiy samaradorligini oshirish qishloq xo'jaligi kelgusidagi rivojining muhim masalalaridan biridir.

Yer kadastrining mazmuni. Kadastr - ma'lum bir tabiiy xo'jalik yoki boshqa ob'ekt muayyan turining geografik joylashuvi, huquqiy maqomi, miqdori, sifat tavsiflari va bahosi to'g'risidagi yangilanib turiladigan ma'lumotlar va xujjatlar tizimi (Davlat yer kadastri to'g'risidagi qonunining 3-moddasi). Kadastr tizimida ma'lum bir tabiiy ob'ektlardan huquqiy foydalanish haqidagi tavsiiyanomalar, foydalanuvchilar va ifloslantiravchilar ro'yxati, ulami qayta tiklash choralari haqida takliflar hamda kelajakdagi izlanishlar va boshqa shunga o'xshash ma'lumotlar keltirilishi mumkin.

Davlat yer kadastri - Davlat kadastrlari yagona tizimning asosiy tarkibiy qismi hisoblanib, u yerlaming tabiiy, xo'jalik, huquqiy holati,

toifalari, sifat xususiyatlari va qimmati, yer uchastkalarining o‘mi va o‘lchamlari, ulaming yer egalati, yerdan foydalanuvchilar va mulkdorlar o‘rtasidagi taqsimoti to‘g‘risidagi ma‘lumotlar hamda xujjatlar tizimidir (Davlat yer kadastii to‘g‘risidagi qonimining 3-moddasi).

Yer kadastrining maqsadi. Davlat yer kadastrining maqsadi- Davlat yer kadastri to‘g‘risidagi qommmning 1-moddasiga binoan iqtisodiyotni rivojlantirish, yer uchastkalariga bo‘lgan huquqlar-ning kafolatlarini ta‘minlash, yerdan oqilona foydalanish, ularni qayta tiklash va muhofaza qilish uchun kadastr ma‘lumotlaridan foydalanishning huquqiy **asoslarini** belgilashdan iborat.

Davlat yer kadastrining huquqiy-me‘yoriy asoslari - 1998 yil avgustda qabul qilingan «Davlat yer kadastri to‘g‘risida»gi qonun, Vazirlar Malikatnasining 1998 yil 31 dekabridagi «O‘zbekiston Respublikasi davlat yer kadastrini yuritish to‘g‘risida»gi 543-sonli qarori va unga ilova qilingan «Davlat yer kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi Nizom» va boshqa qonun xujjatlaridir.

Yer kadastrini olib borish - viloyat va tumanlarda Yer resurslari Davlat qo‘mitasining tegishli viloyat va tuman, shahar va qishloqlarda (nman va shahar ko‘chmas mulk kadastri hamda Geodeziya, kartografiya va davlat kadastri bosh boshqarmasi xizmati bo‘linmalarining tegishli faoliyati bilan bog‘liq.

Yer kadastri xujjatlari - yer uchastkalariga bo‘lgan huquqni tasdiqlovchi xujjatlari, tuman (shahar) yer kadastri daftari, yerlaming miqdor, sifat holati va ulaming bahosi to‘g‘risidagi hisobotlar, kadastr xaritalari, planlari va qonun xujjatlari da ko‘zda tutilgan boshqa xujjatlar yig‘indisidan iborat (Davlat yer kadastri to‘g‘risidagi qonunning 12- moddasi).

Yer kadastri xaritalaii va planlari - kadastri to‘g‘risidagi axborot va ma‘lumotlami ifoda qilishning qog‘oz va plastiklar yoki elektron vositalar (raqamli xaritalar) yordamida ma‘lum bir masshtablarda ifoda etilishidir. Xaritalar respublika, planlar esa aholi yashash joylari va yer uchastkalari bo‘yicha tuziladi. Ular yer kadastrining geografik xujjatlar toifasiga kirib, yer fondi toifalari va yer uchastkasi kadastriga tegishli tavsiflar olish maqsadida tuziladi va o‘zgartirishlar kiritib boriladi. Xarita va planlarda yer fondi toifalari hamda yer uchastkalarining joylashgan o‘mi, maydonlari, chegaralari, baholash suv manbalari, yer uchastkaida joylashgan binolar va inshootlar ko‘rsatilgan boladi.

1-MASHG'ULOT

YER TURKUMLARINING ATAMALARI

Yer turkumlarining atamalari qishloq, suv, o'rmon xo'jaliklarida yer fondidan foydalanishda, uni muhofaza qilishda monitoring, kadastr, yer tuzish, tuproqshunoslik, rekultivatsiya, melioratsiya, geodeziya, kartografiya ilmiy-loyiha ishlarini bajarishda va yer munosabatiga aloqador boshqa ishlarda foydalaniladi.

Yer turkumlarining atamalari qo'yidagilardan iborat:

Qishloq xo'jalik yer turlari - qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirish uchun foydalanadigan yer turlaridir. Qishloq xo'jalik yer turlariga: ekin yerlar, bo'z yerlar, ko'p yillik daraxtzorlar, pichanzor va yaylovlar kiradi;

Ekin yerlar - qishloq xo'jalik ekin turlari ekilib, uzluksiz foydalaniladigan yerlar, ya'ni bularga ekilgan ko'p yillik o'tlar va dam berish uchun qoldirilgan shudgor yerlar ham kiradi. Pichanzor va yaylovlarni yaxshilash maqsadida haydalib, chorva uchun ekilgan o'tlar va daraxtlar orasida ekilgan maydonlar ekin yerlar turiga kirmaydi.

Ko'p yillik daraxtzorlar - sun'iy ravishda ekilgan mevali, ko'p yillik daraxtzorlar, butazorlar yoki o'tsimon ko'p yillik o'simliklar, mahsulot beradigan dorivor, texnik daraxtzorlar; bog'lar, uzumzorlar, tutzorlar, mevali ko'chatzorlar kiradi;

Bog'lar - Meva hosili olish uchun ekilgan ko'p yillik daraxtzorlar;

Uzumzorlar - Uzum olish maqsadida ekilgan tokzorlar;

Mevazor - ko'p yillik madaniy mevali ko'chatzorlar;

Uzum ko'chatzorlari (tokzorlar) - uzum ko'chatlari-toklarni yetishtiradigan yer maydonlari. Bunga tok qalamchalarini ajratish va novdalarni ekish joylari, uzum ko'chatlari-toklarni parxish qilish yerlari kiradi;

Plantatsiya - Maxsus texnik, dorivor, mevali daraxtlar, manzarali gullar va gul ko'chatlari yetishtiradigan yer maydonlari. Plantatsiyalardan tut va boshqa turdagi ko'chatlar ekish uchun foydalaniladi;

Bo'z yerlar - Muntazam ekin ekilib kelingan, bir yil va undan ortiq davrda (kuzdan-kuzgacha) haydalmagan va foydalanilmay qolgati yerlar;

Pichanzorlar - uzluksiz pichan o'rib turiladigan qishloq ho'jalik yerlari;

Yaylovlar - qishloq ho'jaligida chorva mollarini uzluksiz boqish uchun foydalaniladigan yerlar;

Tubdan yaxshilangan pichanzorlar - chorva mollari iste'mol qiladigan o'tlami boyitish maqsadida maxsus o't urug'lari sepilgan hamda saksovol va butazorlar tashkil qilingan yer maydonlari;

Madaniylashtirilgan yaylovlar - Zaruriy ma'lum ishlov berilgan, doimo o'g'itlanib, chorva mollari uchun o't o'sishi yaxshilangan va vaqti-vaqti bilan chorva mollari boqiladigan haydaladigan yaylovlar;

Tog' yaylovlari- Tog'lik yerlarda joylashgan yaylovlar;

Chorva mollari haydaladigan yaylovlar - xo'jalik markazidan uzoq muddatga (butun mavsum davomida) chorva mollari o'tlash uchun haydaladigan yaylovlar;

Suv bilan ta'minlangan yaylovlar - mavjud chorva mollarini suv bilan ta'minlay oladigan, suv manbaiga ega bo'lgan yaylovlar. Daryolar, ko'liar va kanallar atrofida joylashgan yaylovlar suv bilan ta'minlangan hisoblanadi;

O'rmon yer maydonlari - o'rmon daraxtlari bilan qoplangan, shuningdek, o'rmonga qo'shilmagan yakka daraxtlar, jarliklar atrofida ekilgan daraxtlar, qiyalik, balandlik, daiyo qirg'oqlariga, suv xavzalari atroflarida, quinliklar yonlarida, o'rmon-bog' yerlari, o'rmon ko'chatzorlari, shuningdek, daraxtlari kesib olingan o'rmon yerlari, ochiq qolgan yerlar, siyraklashib qolgan o'rmonlar, yog'och kesish ucluin ajratilgan yerlar va yong'indan nobud boigan (kuygan) o'rmon ditraxl ko'cliatlari yerlari.

O'rmon bilan band bo'lgan yerlar - daraxt butazor (daraxtsimon) o'simliklar bilan qoplanib, 0,3 dan 1 miqdorda to'liqlikda ekilgan o'rmon yer maydonlari (Davlat standard 17.5.1.05-80).

O'rmon «simliklari - sun'iy ravishda tashkil etilgan o'rmon uchun mo'ljallangan daraxt ko'chatlari;

Tarqoq o'rmon o'simliklari - sun'iy ravishda tashkil etilib, o'rmon yer maydonlariga o'tkazilgan yerlar;

O'rmon ko'chatlari - o'rmon uchun ko'chat yetishtiradigan yer innydonlari. O'rmon uchun ko'chatzorlar: urug'ikdan olinadigan ko'clmtzor, ko'chat ekish uchun yer bo'limlari, birlamchi

(boshlang'ich) ko'chat ekish yerlari, ko'kargan qalamchalar va qalamcha qilib ekiladigan lco'chatzor bo'limlariga bo'linadi;

O'rmon mintaqalari - yerlami tabiat shamol va iqlim noqulayliklaridan asrash maqsadida qator-qator qilib ekiladigan o'rmon dataxtzor yer maydonlari;

Ihota daraxtzorlari - almashlab ekish maydonlarini shamoldan to'sish, sug'oriladigan va quritish inshootlari ta'sirida tuproq erosiyaosidan saqlash, qurg'oqchilikdan va boshqa tabiiy noqulayliklardan asrash maqsadida ekiladigan o'rmon mintaqalari;

Qumliklarni himoya qiladigan daraxtzorlar - qumlami shamol erosiyaosidan saqlash maqsadida ekilgan o'rmon daraxtlari;

Botqoqlik - yer osti suvlari ko'tarilishi hamda yog'ingarchilik natijasida tuprog'ining ustki qatlami sernam bo'lib ketgan yerlar botqoqlik hisoblanadi;

Jarlar - yer qatlamining erosiya ta'sirida yomon joylashganligi yoki tuproq quyi qatlamlarining genetik holati va qiya tesikligi 1 metrdan ko'p bo'lgan yerlar.

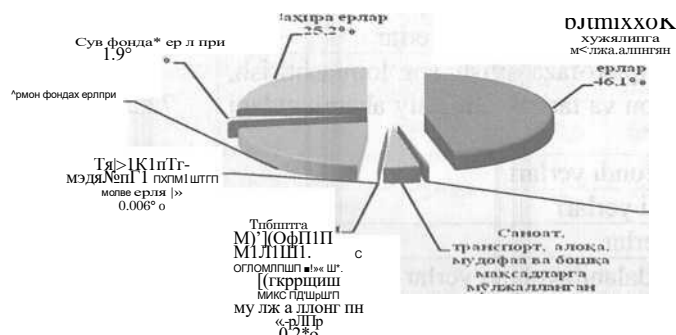
Nazorat savollari:

1. Yer turlari deganda nimani tushunasiz?
2. Yaylovlami turlari haqida gaprib bering.
3. Qishloq xo'jalik yer turlariga qaysi yerlar kiradi?

2-MASHG'ULOT

YER MIQDORINI HISOBINI OLIB BORISH. YER FONDNING YER KADASTRIGA BOG'LIQLIGI

O'zbekiston Respublikasida yer - davlat mulki - umummilliy boylikdir, undan oqilona foydalanish zammir, u davlat tomonidan muhofaza etiladi. Davlat yeming asosiy xo'jayini sifatida yer fondiga egalik qilish, ulardan to'g'ri foydalanishni ham yuritishi zarur. Shunday qilib yer kadastirining ob'ekti - bu mamlakat yagona yer fondidir, ya'ni kimning ixtiyorida bo'lishidan qat'iy nazar O'zbekiston Respublikasi davlat chegarasidagi barcha yerlardir. Yer fondi yerlardan foydalanishning asosiy maqsadiga qarab quyidagi toifalarga bo'linadi:

I-rasm. O'zbekiston respublikasi yer fondining toifalari bo'yicha taqsimlanishi (R. Qo'ziyev ma'lumoti bo'yicha).

- qishloq xo'jaligi yerlari - qishloq xo'jaligi ehtiyojlari uchun yoki ana shu maqsadlarga mo'ljallangan yerlar
- aholi punktlarining yerlari (shaharlar, posyolkalar, qishloq aholi punktlari) shahar va posyolka chegaralari doiralaridagi va qishloq aholi

himmlari chegaralari doiralardagi yerlar

- sanoat, transport, aloqa, mudofaa maqsadlarida foydalanish uchun mo'ljallangan yerlar
- tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish, rekreatsiya maqsadlarida foydalanish uchun mo'ljallangan yerlar
- tarixiy - madaniy maqsadlarda foydalanish uchun mo'ljallangan yerlar
- o'rmon fondi yerlari
- suv fondi yerlar.
- zaxira yerlar.

1- jadvalda O'zbekiston Respublikasi yagona yer fondining yer toifalari bo'yicha taqsimlanishi keltirilgan.

1 -jadval

Respublika yer fondining yer toifalari bo'yicha taqsimlanishi

	Yer toifalari	Umumiy maydon	
		ming ga	%
1	Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar	22570,4	50,8
2	Aholi yashash joylari	237,2	0,5
3	Sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlar uchun berilgan yerlar	1894,3	4,3
4	Tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish, rekreatsiya va tarixiy madaniy ahamiyatdagi yerlar	72,5	0,2
5	O'rmon fondi yerlari	8597,4	19,4
6	Suv fondi yerlari	825	1,8
7	Zaxira yerlar	10213,4	23,0
	Jami foydalanilayotgan yerlar	44410,3	100
	Bundan tashqari, O'zbekistonning qo'shni respublikalardagi foydalaniladigan yerlari	18,9	
	Boshqa respublikalarning O'zbekistondagi foydalaniladigan yerlari	505,5	
	Respublika ma'muriy chegarasidagi jami yerlar	44896,9	

Jadvaldagi ma'lumotdan ko'rinadiki, umumiy yer maydonining 50,8% ini qishloq xo'jaligi yerlari tashkil etadi.

1. Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar

Bu toifaga qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirish bilan shug'ullanadigan yoki shu maqsadga mo'ljallab qishloq xo'jaligi korxonalari, tashkilotlari, muassasalari va fuqarolarga ajratib berilgan yerlar kiradi. 2006 yil 1 yanvar holatiga ko'ra, qishloq xo'jaligi korxonalari va tashkilotlarining soni fermer xo'jaliklari bilan birga olganda 125927 ta bo'lib, ularga berkitib berilgan yerlarning uinumi maydoni 22371,3 ming gektarni yoki respublika yer fondining 50,4 foizini, qishloq xo'jalik yer turlari maydoni esa 17288,0 ming gektarni, shundan 3288,0 ming gektari sug'oriladigan ekin yerlarini tashkil qiladi. Qishloq xo'jaligi maqsadlarida foydalanadigan yerlar respublika uchun eng qimmatli yerlar hisoblanadi.

Respublika hududida qishloq xo'jaligi maqsadlarida foydalanadigan yerlarni taqsimlanishi tabiiy-iqlim omillariga asoslanib belgilanadi. Ularning maydonlari xo'jalik yer turlari bo'yicha 3- jadvalda, Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar bo'yicha taqsimlanishi esa 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval

Qishloq xo'jalik korxonasi va tashkilotlarining yerlarini
xo'jalik turlari bo'yicha taqsimlanishi

JV «	Qishloq xo'jalik korxonasi va shirkati	Jami maydon		shundan sug'oriladigan	
		ming ga	foiz	ming ga	foiz
1	Kooperativ (shirkat) xo'jaliklarining yerlari	21893,7	97,9	4032,6	96,0
2	Boshqa qishloq xo'jaligi korxonasi va tashkilotlari yerlari	245,4	1,1	62,3	1,5
3	Qishloq xo'jalik, tajriba va ilmiy-tadqiqot muassasalari yerlari	113,6	0,5	57,6	1,4
4	Yoidalgan xo'jaliklar yerlari	112,5	0,5	44,8	1,1
5	Xususiylashtirilgan yerlari	6,1	0	3,4	0
	Jami qishloq xo'jalik korxonasi va tashkilotlari yerlari shu jumladan, fermer xo'jaliklariga ijaraga berilgan yerlar	22371,3	100	4200,6	100
		3995	17,9	2249,5	53,6

Bu jadvalda qishloq xo'jalik ishlab chiqarishni tashkil etish va yurilishining asosiy shakli sifatida fermer xo'jaliklari salmog'ining

oshganligini ko'ramiz. O'tgan yilga nisbatan fermer xo'jaliklar hisobidagi jami yer maydonlari 709,2 ming gektarga, shundan sug'oriladigani esa 421,9 ming gektarga ko'paygan.

Ekin yerlar. Ekin yerlari ikki turga bo'linadi: sug'oriladigan va lalmi yerlar.

Sug'oriladigan ekin yerlar

Qishloq xo'jaligida foydalanish va sug'orish uchun yaroqli bo'lgan, suv resurslari bilan sug'orishni ta'minlay oladigan hamda sug'orish manbai bilan boglangan doimiy yoki muvaqqat sug'orish tarmog'iga ega bo'lgan yerlar sug'oriladigan yerlar jumlasiga kiradi.

3-jadval

Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar bo'yida sug'oriladigan

ekin yerlarining taqsimlanishi (dinamikasi) (ming ga)

Viloyatlar	01.01. olatiga yer maydoni										
	1997 y.	1998 y.	1999 y.	2000 y.	2001 y*	2002 y.	If 2003 y.	2004 y.	2005 y.	2006 y.	1997- 2006 y farqi
Qoraqalp. Respublik.	428,9	420,4	418,2	419,2	419,6	419,5	419,9	419,7	419,5	419,4	-9,5
Andijon	202,5	202,2	200,7	199,1	198,2	197,4	196,8	196,5	196,8	198,3	-4,2
Buxoro	201,3	201,5	201,0	200,3	199,6	199,6	199,4	199,4	199,6	199,6	-1,7
.Tizzax	251,8	254,2	1253,9	256,6	258,2	259,8	259,8	259,9	259,6	260,4	+8,6
Qashqa- daryo	418,3	418,5	418,1	417,7	417,1	417,6	418,4	418,2	418,7	421,6	+3,3
Navoiy	92,2	91,6	91,9	92,1	91,4	91,6	91,3	90,5	90,2	89,7	-2,5
Namangan	199,0	197,9	198,3	197,2	197,6	198,1	197,2	196,3	196,7	198,6	-0,4
Samarqand	263,0	263,3	262,4	261,9	262,0	261,2	261,1	259,0	258,0	257	-6
Surxan- daryo	243,9	248,7	247,0	245,6	242,2	243,4	242,8	241,8	241,9	242	-6,9
Sirdaryo	259,5	260,5	258,6	256,2	255,6	255,7	256,3	256,1	256,3	256	-3,5
Toshkent	259,6	296,4	297,3	298,9	299,2	299,1	299,8	299,8	300,1	301,7	+5,1
Farg'ona	258,0	256,6	256,0	256,3	255,2	255,0	253,8	251,0	249,8	249,6	-8,5
Xorazm	218,5	217,8	213,0	212,5	211,4	210,9	210,2	209,0	208,6	209,2	-9,2
Toshkent sh.					1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	+0,5
Jami:	3338,5	3329,6	3316,4	3313,6	3308,3	3309,4	3307,4	3297,7	3296,3	3303,6	-35,8

Sug'oriladigan yerlar eng qimmatbaho yer turlaridan bin boiib, qishloq xo'jaligini va shu bilan birga respublika iqtisodiyotini

MIJNDARIJA

Kirish.....	3
1-Mashg'lot. Yer turlari turkumlarining atamaları	6
2-Mashg'lot. Yer miqdorini hisobini olib borish. Yer fondining yer kadastriga bog'liqligi	9
3-Mashg'lot. Tuproqni bonitirovkalash xaritalaridan foydalanish. Sug'oriladigan yerlarni ro'yxatga olish tartibi.....	26
4-Mashg'lot Sug'oriladigan yerlarni unumdorligi bo'yicha baholash, bonitirovka qilish tartibi.....	41
5-Mashg'lot. Yerlarni baholash bo'yicha ma'lumotlardan foydalanish. Viloyatda, tumanda, yer kadastrı. Sho'rlangan yerlarning miqdori va sifatini hisobga olish	51
6-Mashg'lot. Lalmikor va yaylov yerlarni ro'yxatga olish tartibi	67
7-Mashg'lot. Yer monitoringi mazmuni va tizimi.....	70
8-Mastsgiot. Yer kadastrı kitobini yuritish bo'yicha ko'rsatma	88
9-Mashg'lot. Yagona yer solig'i	96
10-Mashg'lot. Ko'chmas mulk va uni baholash	105
Yer kadastrı va tuproq bonitirovkasi bo'yicha masala va mashqlar	122
Yer uchastkasidan foydalanuvchi va xususiy turar-joy mulkdorlari yer, ko'chmas mulk va davlat kadastr xizmati to'g'risida nimalarni bilishi	143
Glossariy.....	150

Allamurod Xojasov, Xushvaqt Nomozov, Gulchehra Sodiqova

«Yer kadastri va tuproq bonitirovkasi» fanidan amaliy
mashgʻulotlar uchun oʻquv qoʻllanma

Muharrir: Ortiqboy Xudoyberdiyev
Tex. muharrir: Baxtiyor Nurmatov
Musahhh: Dinislom Alimqulov

Bosishga ruxsat berildi 26. 08. 2013. Bichimi 60x84 Vi₆. Shartli bosma tabogʻi
10,0. Adadi 100 nusxa. Buyurtma № _____. Bahosi shartnoma asosida.

ТДАУ tahririyat-nashriyot boʻlimining RISOGRAPH apparatida chop etildi.
Manzil: Toshkent-140, Universitet koʻchasi, 2-uy.